

**НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
БІБЛІОТЕКА НАЦІОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ
АСОЦІАЦІЯ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ**

**БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА
МЕДИЧНОЇ, ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ:
ТРАДИЦІЙНИЙ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Харків, 26-27 травня 2011р.

Харків – 2011

Складені записи на понад 150 осіб - видатних медиків Херсонщини в Авторитетних файлах «Індивідуальні автори». Планується найближчим часом виставити на сайт бібліотеки.

5. Ретроконверсія предметного каталога і створення імідж-каталога.

В минулому році був відсканований предметний каталог за 1945-1995 роки обсягом 679275 брук. На даний час ведеться робота по редагуванню новоствореного імідж-каталога. Відредаговано понад 100 тисяч записів.

Технічні потужності: 12 АРМ, безлімітний інтернет...

ДОДАТКОВІ ПОСЛУГИ В ПРАКТИЦІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ

Киричок Ірина Василівна

заступник директора Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету, м. Харків

Зміни в економічному, соціально-культурному розвитку України, становлення ринкової економіки внесли свої корективи в реформування освітянського простору, що, в свою чергу, істотно відбилося на діяльності університетських бібліотек. Скорочується фінансування, тоді як витрати на утримання бібліотек і їх розвиток безперервно зростають. Друга половина ХХ століття принесла з собою зміни в бібліотечну практику, пов'язані з інформаційною революцією. Система нових економічних стосунків вимагає заново поглянути на взаємодію бібліотеки і користувача, не обмежуючи при цьому основоположних принципів діяльності бібліотек, проголошених ЮНЕСКО.

На рубежі 80-90-х років минулого століття в практику бібліотечної діяльності впроваджуються маркетингові технології, що пов'язано з появою світового інформаційного ринку і становленням товарного характеру інформації. Адаптуючи теорію і методологію класичного маркетингу, бібліотеки можуть успішно здійснювати комунікаційну політику, маркетингове планування і контроль, аналіз ринку бібліотечно-інформаційної продукції та послуг.

Сьогодні у бібліотечному обслуговуванні виділяється ряд важливих тенденцій, які вимагають сучасного усвідомлення: робота бібліотекаря спрямована на виявлення і максимально повне та швидке задоволення потреб користувача, який є центральною фігурою в бібліотечному обслуговуванні; активізація ролі бібліотекаря як посередника між користувачем та інформацією, навігатора мережеских ресурсів, консультанта і педагога; впровадження інноваційних технологій у практику роботи; розширення нових форм обслуговування (частково через систему платних послуг), що сприяють розширенню діапазону традиційно надаваних бібліотекою можливостей, привабливих для користувача.

Сьогодні вже важко уявити собі розвиток бібліотеки без використання маркетингових технологій. Маркетинг у бібліотеках пов'язаний з вивченням інформаційного ринку, плануванням діапазону сервісних послуг, впровадженням нової продукції, розподілом готових виробів і стимулюванням збуту тощо. Багато бібліотек запровадили в практику платні послуги: видача документів на "нічний абонемент", користування міжбібліотечним абонементом (МБА), надання комп'ютерів користувачам для самостійної роботи, користування електронною поштою, проведення оглядів літератури, фестивалів, конкурсів, виїзних виставок (поза планом роботи бібліотеки), резервування документів за попереднім замовленням; рецензування проспектів та рукописів бібліографічних посібників, підготовлених до видання бібліотеками, науково-дослідними установами та окремими особами тощо.

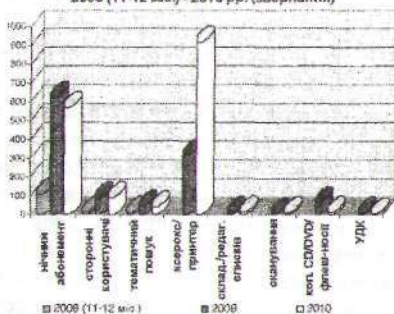
Динаміка розвитку ринкових відносин у суспільстві не може не впливати на діяльність бібліотек. Проаналізувавши досвід інших бібліотек щодо надання платних послуг, вивчивши попит та інформаційні потреби наших користувачів, ми розширили асортимент бібліотечно-інформаційного сервісу бібліотеки додатковими послугами на платній основі. В практику роботи НБ ХНМУ з 1 листопада 2008 року впроваджено додаткові послуги, які здійснюються на платній основі, затверджені наказом ректора по університету, зокрема складання та редагування бібліографічних списків, виконання тематичних інформаційних пошуків, «нічний абонемент» та «абонемент вихідного дня», надання послуг користувачам, що не працюють і не навчаються у ХНМУ (абонемент одноразовий, на місяць, на півроку і на рік; систематизація наукових робіт за системою УДК). Такі послуги, як користування міжбібліотечним абонементом (МБА), систематизація наукових робіт за системою УДК, користування електронною поштою та надання комп'ютерів для самостійної роботи студентам та співробітникам університету, ми залишили в асортименті загальних послуг, що надаються безкоштовно.

За весь період до платних послуг НБ ХНМУ звернулось 2919 користувачів, в тому числі у 2008 р. (листопад-грудень) – 129 користувачів, у 2009 р. – 1144, у 2010 р. – 1646. За останній 2010 рік кількість звернень у порівнянні з 2009 роком зросла на 43,88%, що свідчить про зацікавленість користувачів у цих послугах. Сума коштів, отриманих у 2010 році від платних послуг, зросла майже на 62% у порівнянні з 2009 роком. Аналізуючи ситуацію щодо надання платних послуг Науковою бібліотекою університету, з впевненістю можна сказати, що попит платних послуг з кожним роком зростає.

Практика надання цих послуг показала, що популярність у користувачів, зокрема студентів, набрали послуги «нічний абонемент» і «абонемент вихідного дня» (1 документ → 1 гривня → 1 ніч/вихідний день). Адже це дало можливість прашувати з літературою, що видається для роботи в читальний зал, у зручний для користувача час (після занять ввечері) в

комфортних умовах (дім, гуртожиток). На жаль, Постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2010 року № 939 скасовано деякі платні послуги, зокрема «нічний абонемент» і «абонемент вихідного дня». Хоча ці послуги у 2009 році за кількістю звернень користувачів посіли у рейтингу *1-е місце* – 53% від усіх звернень до платних послуг бібліотеки, а отримана сума склала 23% від загальної [див. діаграми 1].

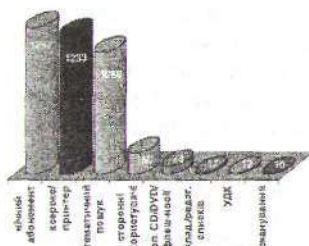
Діаграма 1. Рейтинг платних послуг 2008 (11-12 міс.) - 2010 рр. (звернення)

У 2010 році *1-ше місце* посіли послуги, пов'язані з копіюванням інформаційних джерел (копіювання на принтері, ксероксі, менше – запис інформації на різноманітні носії) – сума склала майже половину від загальної (46,34%), а кількість звернень до цих послуг зросла майже втричі у порівнянні з 2009 роком.

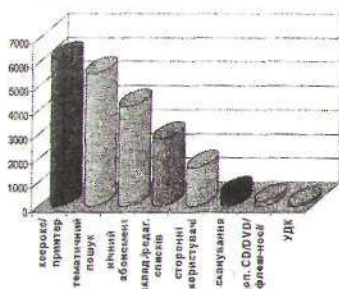
За весь період надання додаткових платних послуг бібліотекою університету ми визначили популярні види: за кількістю звернень на *1-му місці* знаходяться «нічний абонемент» та «абонемент вихідного дня» (1297); на *2-му* – копіювання (ксерокс/принтер) та сканування (1233); на *3-му* – користування сторонніми користувачами (1080) [див. діаграму 2].

Діаграма 2. Рейтинг платних послуг 2008 (11-12 міс.) - 2010 рр. (звернення)

У рейтингу додаткових платних послуг за розміром прибутку серед інших *1-ше місце* посідає копіювання (ксерокс/принтер); *2-ге* – виконання тематичних інформаційних пошуків; *3-є* – нічний абонемент та абонемент вихідного дня [див. діаграму 3].

Діаграма 3. Рейтинг платних послуг
2008 (11-12 міс.) - 2010 рр. (кошти, грн.)

Протягом 2008(11-12 міс.)–2010 років ми розширювали асортимент платних послуг. Сьогодні перелік послуг, що надаються НБ ХНМУ на платній основі, охоплює три блоки додаткових видів обслуговування:

Інформаційно-бібліографічне обслуговування за індивідуальним замовленням:

- складання бібліографічних списків для наукових робіт;
- редагування бібліографічних списків для наукових робіт;
- виконання тематичних інформаційних пошуків.

II. Копіювання документів:

- копіювання документів на принтері, ксероксі;
- копіювання інформації на CD-, DVD-, флеш-носії;
- сканування документів без обробки та з обробкою і доопрацюванням зображення.

III. Обслуговування користувачів, які не працюють і не навчаються в ХНМУ:

- користування послугами бібліотеки (абонемент одноразовий, на місяць, півріччя і рік);
- користування залом електронної інформації для науковців;
- систематизація наукових робіт за системою УДК.

Вважаємо, що на цей час ми визначили оптимальний асортимент додаткових платних послуг НБ ХНМУ, але фахівці бібліотеки й надалі вивчатимуть попит користувачів на цей вид послуг.

За кошти від платних послуг бібліотека має можливість поповнювати новою літературою фонд, оновлювати технічний парк, заохочує співробітників бібліотеки тощо. Так, у 2010 році за рахунок коштів, що надійшли від оплати за надані бібліотекою платні послуги, керівництво університету преміювало співробітників, які безпосередньо пов'язані з наданням цих послуг.

Підсумовуючи вищесказане, необхідно визнати, що впровадження в роботу бібліотек маркетингу розширює сферу їх діяльності. Сучасний користувач все більше цікавиться новими нетрадиційними для бібліотек

послугами і нагальним стає надання додаткових послуг на платній основі. Тому визначати бібліотечно-сервісну пропозицію найбільш цінного сьогодні ресурсу – інформації повинні саме потреби користувачів.

ДОСВІД РОЗКРИТТЯ ФОНДУ БІБЛІОТЕКИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ

Сільник Лариса Олександрівна

Провідний бібліотекар ДУ „Інститут патології крові та трансфузійної медицини АМН України”, м. Львів

Як відомо, найважливішою складовою і одночасно умовою організації бібліотечно-інформаційного середовища, зорієнтованого на користувача, є розкриття бібліотечного фонду, сукупність різних видів діяльності, спрямованих на реалізацію ряду заходів з метою забезпечення доступності фонду бібліотеки для користувачів і поширення відомостей про найважливіші його документи.

Поява електронних носіїв інформації, інтернет-технологій формують нову реальність, змінюють традиційні методи і форми роботи у всіх сферах діяльності людини. Комп'ютери і засоби зв'язку сформували принципово нову транспортну інфраструктуру доставки інформації. Використання комп'ютерних технологій, маркетингових методів дозволяє суттєво доповнити традиційні засоби розкриття фондів бібліотеки. Однак впродовж останніх років утримується тенденція до зниження відвідуваності та використання фондів.

Якщо у великих бібліотеках проводиться автоматизація всіх процесів, ведення електронних каталогів, співпраця з міжнародними інформаційними системами, то для невеликих бібліотек пріоритетними залишаються традиційні методи розкриття фонду – відображення нових надходжень в каталогах, організація виставок, а також інші форми інформування.

У бібліотеці Державної установи «Інститут патології крові та трансфузійної медицини АМН України» (м. Львів) один працівник – провідний бібліотекар. Наукова і практична діяльність установи зосереджена на з'ясуванні механізмів виникнення і розвитку захворювань крові, кровотворної та лімфоїдної системи, розробці та впровадженню сучасних методів діагностики, лікування і прогнозування перебігу цих хвороб. Провідний бібліотекар є членом вченої ради інституту, знає тематику планових науково-дослідних робіт, дисертаційних робіт, які виконуються на базі інституту. Це дає змогу спрямувати інформаційну роботу в правильному напрямі.

Важливим напрямом роботи є персональне оповіщення наукових працівників та інших співробітників інституту про нові надходження, статті в